

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 189/2023-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátkou Mgr. Jaroslavou Krajčovičovou Šokovou, SNP 10, Hlohovec, proti postupu Okresného súdu Trnava v konaní sp. zn. 39P/4/2022 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Trnava v konaní sp. zn. 39P/4/2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Trnava **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 39P/4/2022 **k o n a t'** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **900 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Trnava **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Trnava **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 28. marca 2023 domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhoval prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, priznať finančné zadost'učinenie 4 000 eur a náhradu trov konania.

II.

2. Z obsahu ústavnej s'ťažnosti a jej príloh vyplýva, že matka maloletého syna (10-ročného) sa návrhom podaným okresnému súdu 21. januára 2022 domáhala úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému synovi. S'ťažovateľ je v procesnom postavení odporcu. Návrh matky bol 14. februára 2022 s'ťažovateľovi zaslaný na vyjadrenie. S'ťažovateľ predložil okresnému súdu vyjadrenie 25. februára 2022 a matka na to doručila 25. marca 2022 repliku. Okresný súd údajne repliku matky zaslal s'ťažovateľovi na vyjadrenie 2. júna 2022.

3. S'ťažovateľ argumentuje, že namietané konanie nie je dosiaľ právoplatne skončené, pričom okresný súd ani nenariadil termín pojednávania. S'ťažovateľ tvrdí, že navrhovateľka urgenciami žiadala okresný súd o nariadenie termínu pojednávania v máji a v septembri v roku 2022 a tiež, že povaha sporu si vyžaduje mimoriadnu starostlivosť a pozornosť okresného súdu, pričom procesné úkony súdu by mali byť efektívne, aby bol naplnený účel konania. S'ťažovateľ konštatuje, že žiadnym spôsobom neprispel k prietahom v konaní, ktoré trvá už viac ako štrnásť mesiacov.

4. S'ťažovateľ sa ochrany obdobných práv už domáhal podaním ústavnej s'ťažnosti doručenej ústavnému súdu 14. októbra 2022. Ústavný súd ústavnú s'ťažnosť s'ťažovateľa uznesením č. k. IV. ÚS 571/2022 z 8. novembra 2022 odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

III.

5. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 189/2023 zo 14. apríla 2023 prijal ústavnú s'ťažnosť s'ťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

6. Okresný súd vo vyjadrení priznal, že v namietanom konaní došlo k obdobiam nečinnosti (od 15. júna 2022 do 22. novembra 2022 a od 10. januára 2023 do 20. apríla 2023). Počas práceneschopnosti zákonnej sudkyne bol spis pridelený zastupujúcemu sudcovi, ktorý sa musel s vecou oboznámiť a spis preštudovať. Okresný súd v rámci svojich možností vykonáva úkony súvisiace so včasným rozhodnutím veci. Relatívne dlhšia doba nekonania okresného súdu bola spôsobená objektívnou skutočnosťou, a to množstvom nevybavených vecí v senáte zákonnej sudkyne a jej dlhodobou práceneschopnosťou. V závere uviedol, že zo strany účastníkov konania malo dôjsť (koncom mája) k podpisu mediačnej dohody.

IV.

7. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. V obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07, III. ÚS 233/2022), čo umožňuje preskúmať ich namietané porušenie spoločne.

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia

všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Prihliada sa aj na význam konania pre účastníkov [II. ÚS 32/02, obdobne rozsudok ESLP zo 16. 12. 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00].

9. Predmetom konania je úprava výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému synovi, ktorým návrhom sa matka domáha striedavej osobnej starostlivosti a určenia výživného na tvorbu úspor. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že vec sťažovateľa nemožno považovať za zložitú, avšak pripúšťa, že konania s takýmto predmetom sú spravidla zložitejšie po skutkovej stránke, najmä v prípade, ak je potrebné vykonať znalecké dokazovanie na posúdenie zdravotného stavu alebo duševného stavu maloletých detí či rodičov alebo preskúmať ďalšie relevantné skutočnosti. Napriek uvedenému ústavný súd konštatuje, že svojou povahou ide o konanie, v ktorom sa vyžaduje sústredený efektívny postup súdu tak, aby bola čo najskôr odstránená právna neistota účastníkov konania (III. ÚS 488/2022). Z dôvodu, že namietané konanie má priamy vplyv na kvalitu života maloletého, si pozornosť súdu vyžaduje mimoriadnu starostlivosť, ktorá by mala viesť k efektívnemu a rýchlemu postupu v konaní.

10. Ústavný súd pri posudzovaní dĺžky konania zhodne s ESLP (rozsudok ESLP z 8. 7. 1987 vo veci H. proti Anglicku, sťažnosť č. 9580/81) prihliadol na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletého dieťaťa a jeho osobného statusu. Takéto konania si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou. Posúdenie skúmanej záležitosti opodstatňovalo prísnejšie hodnotenie priebehu konania ústavným súdom z toho hľadiska, či v ňom došlo nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou k zbytočným prieťahom (I. ÚS 419/2015). V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne prispeli k dĺžke konania.

Ústavný súd hodnotil dĺžku namietaného konania od podania návrhu matky o úpravu rodičovských práv a povinností k maloletému synovi 21. januára 2022 (viac ako štrnásť mesiacov). Z chronológie úkonov vyplýva, že od 7. februára 2022 do 15. júna 2022 prebiehala písomná korešpondencia. Z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne od 22. júna 2022 do 9. januára 2023 bola vec pridelená inému zákonnému sudcovi. V období od 22. novembra 2022 do 20. apríla 2023 bol spis u koordinátorky z dôvodu osobitného postupu (Cochemský model). V tejto súvislosti treba zvýrazniť, že základným prvkom efektívnosti rozhodovania v rodinných veciach je dosiahnutie čo najrýchlejšej bezprostrednej komunikácie rodičov a súdu. To možno dosiahnuť včasným nariadením pojednávania v relatívne krátkom čase od podania návrhu jedným z rodičov. Niekoľkomesačná písomná komunikáciu súdu a rodičov s tým, že prvé pojednávanie bolo nariadené až s odstupom viac ako roka od začatia konania, je popretím cieľa konsenzuálnych modelov riešenia rodičovských konfliktov. Vec bola vrátená pôvodnej zákonnej sudkyňi 10. januára 2023. V konaní sa uskutočnilo 4. mája 2023 pojednávanie, na ktorom matka navrhla zverenie maloletého syna do jej výlučnej osobnej starostlivosti z dôvodu nových skutočností (vyjadrenie psychológa s odporúčaním odbornej intervencie u maloletého). Okresný súd nariadil výsluch maloletého syna za účasti koordinátorky, psychologičky a opatrovníka 15. mája 2023, pričom okresný súd účastníkom konania navrhol využitie mediácie. Zákonná sudkyňa so súhlasom účastníkov konania

postúpila vec na mediáciu. Podľa vyjadrenia mediátorky by v blízkej dobe malo dôjsť k podpisu mediačnej dohody.

11. Okresný súd ospravedlňoval dĺžku namietaného konania zaťaženosťou súdneho oddelenia a zmenou zákonného sudcu. Ústavný súd rozumie, že nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či zákonného sudcu (III. ÚS 391/2020, III. ÚS 704/2022). Systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prieťahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov nie je pomenovanie príčin prieťahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k účastníkom konania, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu.

12. Vzhľadom na uvedené okolnosti ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Aj napriek tomu, že vec je v súčasnosti u mediátorky, ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

V.

13. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

14. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadost'učinenia 4 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (IV. ÚS 210/04). O takýto prípad bez pochybnosti ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'učinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (zmena úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu), povahu a význam dotknutých práv, namietanú dĺžku konania (viac ako štrnásť mesiacov), ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadost'učinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023), ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľovi 900 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

VI.

15. Ústavný súd priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 442,38 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu

je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie sťažnosti).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2023

Robert Šorl
predseda senátu